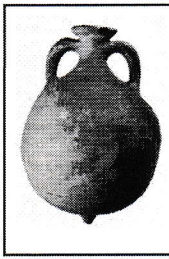
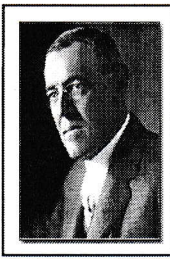
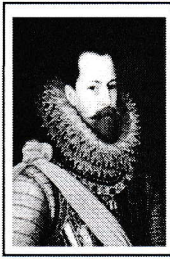

Elck zegg'het voorts

Nieuwpoortse archiefkrant

Verschijnt viermaandelijks - jaargang 3 - nr. 1 - november 2010

Editoriaal

Onze derde jaargang zet in, met een iets uitgebreider nummer.

In de zomer van 1586 zou Nieuwpoort een rendez-vous hebben met de Spaanse Armada indien het plan van Alexander Farnese geslaagd was. Het werd een "Langste Dag" maar de vloot was niet op de afspraak.

Tot 1791 was er een speciale ceremonie, waarbij de "Heer" en de stad trouw zweerden aan elkaar: die formule bleef eeuwen dezelfde.

F. Lox heeft het over een van die families die wellicht de meeste ambten heeft bekleed te Nieuwpoort, gedurende wel 250 jaar: de familie de Brauwere. Onder onze leden hebben wij zelfs een telg uit dat geslacht!

Uit de familie Meynne, die in de vorige jaargang ter sprake kwam, hebben we één figuur gelicht die ons een scherpe diagnose heeft nagelaten over het verband tussen armoede en misdaad.

In de stedelijke bibliotheek is dit najaar een veelzijdig kunstenaar onder de aandacht gebracht: Michel (Rik) Bollion. De bibliothecaris E. De Pauw en haar medewerkers illustreerden dat met een tentoonstelling.

J. Ghijs vond een artikel terug over het bezoek van de Amerikaanse president Wilson aan de ruïnes van Nieuwpoort en speciaal de sluizen, waarover iedereen het toen had.

H. Boydens bladerde verder in het archief, en haalde er een tweetal bundels uit met een lugubere inhoud: de schouwing van lijken.

Nogal recent zijn amforen uit het Nieuwpoortse patrimonium nauwkeurig gedateerd, maar is ook een spoor gevonden van een merkwaardige vondst uit 1965.

L. Filliaert brengt tenslotte een publicatie van het VVF onder de aandacht.

G. Demerre

Geschiedenis

Plan Farnese

Alexander Farnese, hertog van Parma, was als briljant tacticus en politicus, geslaagd in een gedeeltelijke herovering van de Zuidelijke Nederlanden, nadat de opstandelingen (Geuzen) uit het noorden een tijdelijke pacificatie hadden weten af te dwingen.

In februari 1586 liet Farnese zijn vertrouwensman, ingenieur Patti, naar Madrid afreizen om koning Filips II, persoonlijk, op de hoogte te brengen van een plan. Farnese hoopte een dertigduizend man

sterk expeditiekorps over zee te brengen om in Engeland te landen. Hij zou Nieuwpoort, Duinkerke en Grevelingen als inschepingshavens gebruiken en hoopte de overtocht in 10 tot 12 uur te doen slagen.

Een Spaanse Armada moest deze invasie begeleiden en de Geuzen en Engelsen afhouden. De vloot zou aansluiting zoeken zodat men via de Theems-monding zou kunnen binnentrekken.

Die Armada vertrok met 130 bewapende schepen en 30 vrachtschepen. Er waren 2000 vrijwilligers uit de adel, 19 295 soldaten, 8 450 matrozen en 2 088 slaven mee. Ze waren toegerust met 2 630 kanonnen en proviand voor een half jaar. Er waren zelfs 160 monniken mee.

Na heel wat technische problemen kwamen ze uiteindelijk het Kanaal binnengevaren op 2 augustus. Ze waren reeds even belaagd door een Engelse vloot onder de leiding van Charles Howard en Francis Drake. Die hadden 197 (kleinere) schepen en 16 000 manschappen.

Er was betrekkelijk weinig schade en bijna geen slachtoffers. Eventuele gaten in de houten scheepswanden hadden geen gevolgen voor de zeewaardigheid. Er was wat wanorde ontstaan en een paar Spaanse vaartuigen waren met elkaar in aanvaring gekomen.

Howard en Drake probeerden zoveel mogelijk de logge Spaanse vloot te ontwijken. Hun licht, vérdragend geschut, kon alléén wat 'prikken' uitdelen.

Op 1 augustus noteerde Augustijn van Hernighem uit leper :

"Er waren een groote menigte Spanjaerden ende vivandiers binder stede en cochten veel goeds van vivers, en vele spaensche soldaten voorzagen hun van spiezen en ander geweire, want men zeyde dat zy zeer haest op zouden moeten trecken, want alle de schepen van gend, Antwerpen waren binden landen gebrocht door de Lieve tot Sluys, en zijn door de Yper-vaert van Brugge naer Nieuwport ghebrocht door groote menigte pioniers, die dezelve vaert hebben gediépt en gewijdt, zoo dat alle de schepen tot 130 ofte meer gebrocht zijn tot Nieuwport, zonder van buyten omme te komen, maer binden lande; en daer was groote apparentie dat de groote armeye van onzen koning vaste nadert, en datten vyand van hemlieden geslegen was ter zee, wel 50 schepen, alle in den grond geschoten en gevangen ..."

Een interessante getuige, maar wel (op het einde)

partijdig in zijn beoordeling.

De Armada zeilde gestaag ter hoogte van het eiland Wight en een galei, met roeiers, met aan boord Domingo Ochoa stevende voorop naar Duinkerke om munitie, want er was reeds veel verschoten. Er waren slechts twee vaartuigen verloren geraakt tot dan toe.

Het was intussen 4 augustus. De grote formatie zeilde over de verraderlijke zandbanken van Sussex.

Op 6 augustus kwamen ze in de Straat van Dover en gingen voor anker in het zicht van Calais. De Engelsen hadden ook te weinig munitie, maar Drake en Howard bedachten een piratentactiek. In de nacht van 7 op 8 augustus werden 6 brandschepen afgestuurd. De Spaanse schepen hakten haastig hun ankerkettingen door en verlieten hun formatie. Op 8 augustus schrijft onze kroniekschrijver te leper verder:

"... en dit zelve volk marseerde wel twee uren, zoo dat 't carroey wel te Poperinge was en den steert tot Ypre. Aldus dit volk marseerde met zulke haeste, 't gemeene volk was zeere verblijdt en midts dat men zeere sprak van de comste van de armeye, zoo hoopte elcken dat de zake anders eer lanck in 't beste verkeerden zoude, en te meer men hadde wel twee dagen lanck op de zee geschoten zoo wonderlijk zeere ..."

Het nieuws hier te lande, ging blijkbaar nogal vlug! Op 9 augustus werd de ietwat herstelde formatie nog eens aangevallen vóór Grevelingen. Daar hadden ze even af te rekenen met een aantal Zeeuwse schepen onder de leiding van Cornelis Monck van Roosendaal. De Geuzen waren klaar om ook 'prikken' uit te delen.

Er ging een lakoniek bericht van de Engelsen aan hun regering : "Howard in fight spoiled a great number of the Spaniards, sank three and drove four or five on the banks."

[Howard vernietigde een aantal Spanjaarden, liet er drie (boten) zinken en dreef er vier of vijf op de banken.]

Elk van de twee vloten waren slechts een tiental schepen kwijt tot dan toe.

In Nieuwpoort waren er 200 schepen, groot en klein, samengebracht en in de duinen braken er ziekten uit onder de troepen. De Duinkerke kroniekschrijver Fauconnier schreef later dat er wel 26 000 (?) manschappen aan de kust samen zaten.

In Nieuwpoort scheepten er in de nacht van 7 op 8 augustus 15 000 manschappen in.

Jeronimo de Arceo was verbindingsgezant van admiraal Medina en zocht contact met Farnese. Hij vertrok te paard uit Duinkerke. In Nieuwpoort ver-

telde men hem dat Farnese naar Brugge was vertrokken. Hij ging hem achterna.

De 8 augustus was Farnese samen met Arceo terug in Nieuwpoort. 's Anderendaags waren ze in Duinkerke en daar vernamen ze dat er ter hoogte van Grevelingen gevochten werd, maar ook, dat er een storm opstak.

Op 10 augustus, 's avonds, zo gaat de kroniek in leper verder:

"... zoo quamer quade mare: men zeide dat all 't opgelicht volk, zoo van Spaenschen, Duytschen, Italianen, Yrsen en alle andere natien, die tot Duynkerke en tot Nieuwport te schepe waren, elk wederomme kwam naer zyn quartier daer zij gelegen hadden, 't eene tot Woumen, d'ander ter Beerst, en daer waren tot Nieuwport wel 100 vendelen te schepe geweest!"

Farnese stak in zee met vier oorlogsschepen en keurtroepen aan boord om de blokkade van de haven van Duinkerke te doorbreken, want daar hadden de Geuzen voor gezorgd. Dat mislukte! Admiraal Justinus van Nassau en zijn onder-admiraal Pieter Van der Does, kon Farnese beletten aansluiting te zoeken met de Armada.

Hier en daar werden enkele losgeraakte Spaanse schepen achterna gezeten. Vóór Nieuwpoort zonk de San Felipe, een prachtig galjoen.

Het schijnt dat admiraal Medina aan boord Vlaamse loodsen had zoals Frans Ryndt, Jaak Ryckx en Michiel Jacobsen. De zandbanken aan onze kust waren verraderlijk.

De getijden waren ook van die aard, dat men zich misrekende in de snelheden. De Armada was verplicht te ontkomen via de volle Noordzee, maar toch nog met 90% van haar vaartuigen. En intussen was er zware storm. De formatie werd uit elkaar geslagen. Enkele schepen konden nog westwaarts via het Kanaal ontkomen, een paar strandden in Noorwegen en een meerderheid zeilde rond Schotland en Ierland.

Intussen waren de voorraden (ook drinkwater) aan boord zodanig geslonken en de klassieke zeeluziekten verantwoordelijk voor een grote sterfte.

Dat laatste gold intussen ook zelfs voor de Engelse bootslui, die aan boord werden gedwongen, om paraat te zijn bij de verdediging van hun natie. Er heerste buikloop, tyfus of dysenterie aan boord en velen stierven.

Zeventien Armada-schepen gingen her en der aan land in Ierland of Schotland met zo'n 5 000 manschappen. Niet zelden werden die afgeslacht, uitgeput zoals ze waren.

Weken naeen spoelden lijken aan op de kusten. Er waren vliegende begravers nodig om die lijken te

bergen, want er brak pest uit ... Honden doolden rond om de kadavers te zoeken. In Duinkerke werden in drie maanden tijd ... bij de honderd honden afgemaakt door de 'hondenslager'.

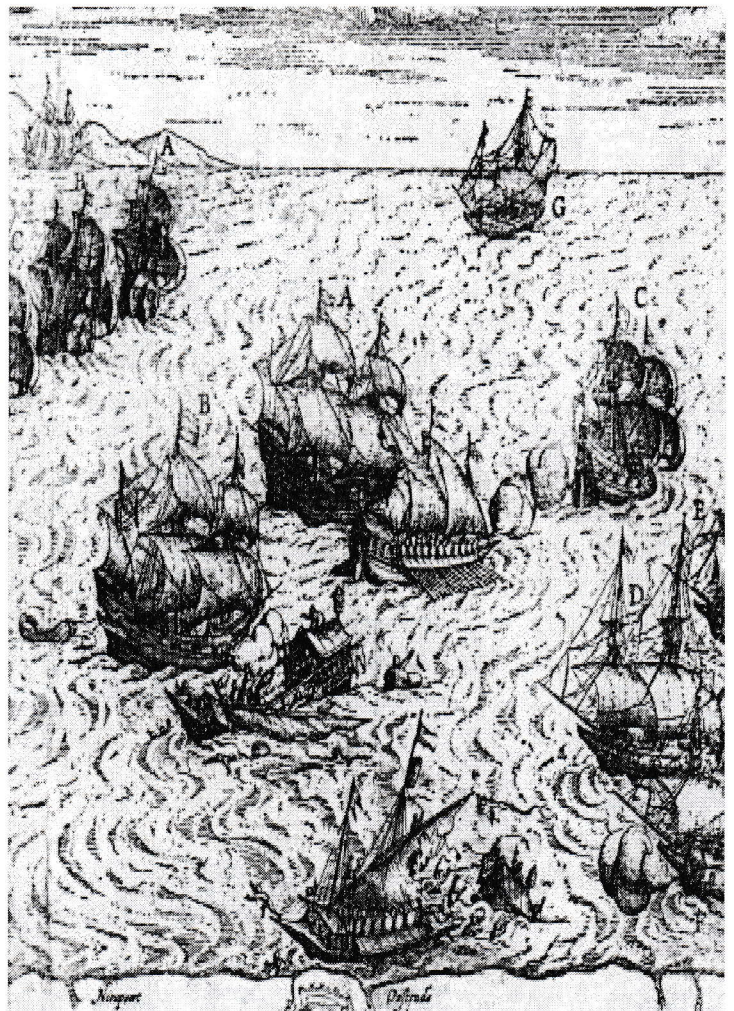
In de herfst- en de wintermaanden kwamen honderden matrozen in Duinkerke aan. Ze waren uit Engeland ontsnapt, of waren vrijgekocht. Een groot aantal Spaanse, Portugese en Italiaanse manschappen werden door de 'Staten van Holland' vrijgegeven na een losprijs. Kapitein Colaert bracht ze per schip naar Spanje terug.

Terecht stond op de Engelse overwinningsspenning "Afflavit Deus et dissipantur" [God blies en ze werden verstrooid]. De "Armada Invencible" moest het vooral afleggen tegen de verraderlijke kust, de storm en de ongekende getijdenstromen ... niet de zeemanskunst van de Engelsen.

En Farnese ? Een goed strateeg, maar niet op zee.

*Alessandro Farnese (1545-1592), hertog van Parma, zoon van Margaretha van Parma landvoogdes in de Nederlanden, half-zuster van Filips II.

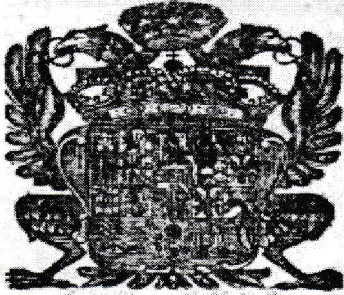
G. Demerre

Wederzijdse eed van trouw

COSTUMEN ENDE USANTIEN DER STEDE ENDE PORT VAN NIEUPOORT.

*In desen Druck met menigvuldige nootfaec-
kelycke en noynt voor desen gedruckte
Stucken verryckt.*

TOT GENDT,
By PETRUS DE GOESIN, Drucker van Haere Majesteyt
voor geheel het Graefschap van Vlaenderen: 1774.

De graaf aan de stad en zijn bewoners.

Dit es den Eedt die onze geduchte Heere Grave van Vlaenderen, gecostumeert es te doene als hy eerst komt binnen deser zyne Stede van der Nieuport ...

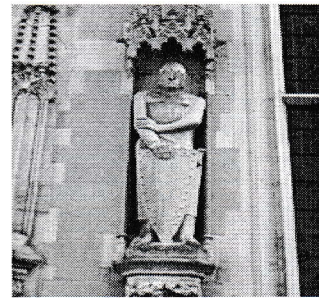
Dat zweert gy als gerechte Heere en Grave van Vlaenderen en datter toebehoort, dat gy uwen goeden Liederen Poorters en Habitanten van uwer Stede van der Nieuport goed en getrouwe Heere wezen zult, heurlieden Wetten, Rechten, Vryheden, Privilegien, goede Costumen en Usagien, alzo wel oude als nieuwe wel en getrouwelicken houden zult ende doen houden, de voorseyde uwe goeden Liederen houden en doen houden te Rechte ende te Wetten ende elcken mensche leeden ende doen leeden ten Vonnesse van Schepenen, alzo verre als te huerer kennesse behoort ende dat gy houden zult ende doen houden t'Recht van de Heylige Kercken, van Weduwen ende van Weesen, en voort al doen dat een goet getrouwe Heere ende Grave van Vlaenderen schuldig es te doene zynen goeden Liederen ende subjecten, ALZOO MOET U GODT HELPEN ENDE ALLE GODTS HEYLIGEN

De bewoners aan de graaf.

Den Eedt die 't Volck gecostumeert es te doene den voorseyden onsen geduchten Heere ende Prince ...

Hier hulden Wy ende zweeren onsen geduchten Heer den Grave van Vlaenderen, den welcken hier present ende voor oogen is, dat wy hem goet en getrouwe wesen zullen, ende syne schaeden ende achterdeelen beletten, syne vromen ende baeten vervorderen ende voorts syne Erfachtichede, Heerlickhede ende Palen van synen voorseyden Lande ende Graefschepen van Vlaenderen, verwaeren ende helpen verwaeren naer onser macht en vermogene, ende voorts al doen dat goede Subjecten hueren rechten Heere schuldig zyn te doene. ALZOO MOET ONS GODT HELPEN ENDE ALLE GODTS HEYLIGEN

Wie was die graaf van Vlaenderen in onze geschiedenis?

Dat was de titelvoerende graaf, beginnende met Boudewijn met de IJzeren Arm (863) tot en met de hertogen van Bourgondië in de 15e eeuw. Deze laatsten slaagden erin om het graafschap Vlaenderen met de andere gewesten van de Nederlanden samen te brengen. Dan ging de titel over naar de vorsten van het huis van Habsburg. Eerst onder Oostenrijk, dan onder Spanje en tenslotte weer onder Oostenrijk. De laatste vorst, in wiens naam deze eed werd gezworen was keizer Leopold II van Oostenrijk in 1791 en wel te leper op 6 augustus. Prins Albert Casimir deed dat namens de keizer. Er waren twee gedeputeerden aanwezig uit Nieuwpoort.

Met de Franse bezetting werden de aloude privileges vervallen verklaard in 1795.

De eerste keer dat er een min of meer wederzijdse 'belofte' werd gesloten tussen de graaf en zijn onderdanen was voor Nieuwpoort in 1163 ten aanzien van Filips van de Elzas, de 16e graaf van Vlaenderen. Een nauwkeuriger eed kwam er met Margaretha van Male in 1384 bij de 'hulde' te Brugge. Haar echtgenoot Filips de Stoute droeg de 25e titel van graaf van Vlaenderen.

De tekst van bovenstaande eden dateren uit het begin van de 16e eeuw, de tijd van keizer Karel.

naar 'Dese constumen der stadt ende port van Nieuport'

G. Demerre

Familie

De familie “de Brauwere” 250 jaar ten dienste van de stad Nieuwpoort

Weinig families kunnen er prat op gaan dat hun familienaam gedurende meer dan tien generaties heel nauw verbonden was met het beheer van een stad. Voor Nieuwpoort is dit wel het geval voor de familie de Brauwere. Enkel een zeer indrukwekkende arduinen grafsteen op het stedelijk kerkhof herinnert er ons aan dat deze voorname adellijke familie gedurende meer dan 250 jaar (vanaf de 17de eeuw tot in het begin van de 20ste eeuw) de geschiedenis van deze stad beïnvloed heeft. Deze grafsteen, afgezoomd met een ketting, draagt een wapenschild en het opschrift “Sépulture de Brauwere”. In dit graf liggen familieleden die stierven in de 20ste eeuw. Nadien verlieten bijna alle leden van de familie Nieuwpoort definitief, vestigden zich elders en zijn daar gestorven en begraven. De familie de Brauwere, afstammend van een oude Oudenaardse patriciërsfamilie van Steeland de Brauwere, werd al na de Slag der Gulden Sporen in 1302 verrijkt met de riddertitel. Zij heeft zich heel vlug de voordelen van een sociale status kunnen verzekeren, waardoor ze toegang kreeg tot alle bestuursposten die in die tijd moeilijk te verwerven waren (het bestuur, het postwezen, de magistratuur, het leger, het bankbeleid, de zakenwereld..)

Citeren we er enkelen:

- Maximiliaan de Brauwere (1624-1703) was kapi-

tein van de ruitery en luitenant-gouverneur van de stad en de haven van Nieuwpoort in opdracht van de koning van Spanje. Zijn grafsteen bevond zich in de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Nieuwpoort voor de vernieling ervan tijdens WO I.

- François-Ignace de Brauwere (1685-1728) was adjunct van zijn vader Maximiliaan en werd tot luitenant benoemd. Na zijn studies behaalde hij de titel van licentiaat in de twee rechten; werd aangesteld als advocaat bij de Raad van Vlaanderen en bekleedde de functies van schepen, burgemeester, notaris en rechterassessor aan de admiraliteit.

- François-Louis de Brauwere (1733-1811) was niet alleen schepen, burgemeester en eerste raadspensionaris van Nieuwpoort, maar ook notaris te Nieuwpoort, rechter en eerste commissaris van de admiraliteit, directeur van de postdienst van Nieuwpoort, raadgever van Z.D.H. de prins von Thurn und Taxis, grootmeester van de postdienst van het Heilig Roomse Rijk, gedeputeerde bij de Raad van Vlaanderen, hoofdman van de Sint-Jorisgilde..... Als commissaris van de Nationale Visserij ijverde hij o.m. voor de nationale visvangst en bekwam het verbod voor het invoeren van Hollandse vis. Tevens was hij auteur van verschillende boeken over Nieuwpoort.

- Zijn kleinzoon, François-Louis-Charles de Brauwere (1795-1865) was ook burgemeester van Nieuwpoort en directeur van de postdiensten. In 1830 gaf hij zijn ontslag als burgemeester daar hij zich niet wilde aanpassen aan het “nieuwe regime”, maar de bevolking kwam hem vlug smeken om zijn functie terug op te nemen.

- Twee familieleden waren bekende geestelijken: Joos de Brauwere (1608-1688) trad in de orde van de Sint-Niklaasabdij te Veurne, werd later benoemd tot kapelaan van Nieuwpoort en proost te Houtem. Als gemijterde abt van Sint-Niklaas te Veurne werd hij afgevaardigd door zijn orde bij de koning van Spanje. Paul (Jacques) de Brauwere (1735-1803) was een zeer invloedrijk man in de streek als 52ste en laatste abt van de abdij te Oudenburg. Hij gebruikte dit aanzien om menig Nieuwpoortse familie te helpen.

- Er was ook een generaal-majoor en bevelhebber van de 5de brigade in 1914. Henri-François-Justin de Brauwere (1857-1936) nam deel aan de gevechten van Molen, Rotselaar, Lombardsijde, Sint-Joris, de Noordvaart en Ramskapelle. Hij werd begraven op het kerkhof van Lombardsijde.

Al deze privileges heeft de familie de Brauwere bekommen door haar banden met de notabele Nieuwpoortse, Veurnse en Duinkerksse families, zoals de burgemeesters Canyn, van Schoonhoven, Vincent

de Ghyselbrecht, Martin de Wavrans, Coppieters, van Baeckel, enz... Citeren we daarbij de afstamelingen van de grote Spaanse families die zich in de 17de eeuw in de stad vestigden zoals Garcia de la Vega, Diaz d'Osseguera, Yaca y Abarca, enz... Deze bevoorrechte positie belette de familie niet om de stad te dienen en de verlangens van het volk met inzet te verdedigen en dit tijdens de verschillende regimes. Zij heeft, dank zij haar status, menig familie in nood geholpen en studiebeurzen opgericht voor de weeskinderen van de vissers. De waardering die zij ontving van de burgers en van de overheid blijkt uit talrijke documenten en ondermeer de patentbrieven betreffende haar bevestiging in de adelstand door de heraldische kamer te Brussel (26.04.1787) aan François-Louis de Brauwere (1733-1811), door de Ridderorde der Nederlanden (11.03.1824) aan François-Louis-Charles de Brauwere (1795-1865) en door de Koning Leopold I (02.09.1844) aan Jonkheer Pierre-Benoit-François-Marie-Anne de Brauwere van Steeland (1781-1869)

Familiespreuk: Dentatis Offero Dentem
(Aan de twistzoeker toon ik mijn tanden)

Wapenschild: "van zilver, beladen met een golvende dwarsbalk van azuur vergezeld van drie everzwijnskoppen van sabel, getand van zilver en getongd van keel"

F. Lox

Figuur

Dokter Amand Meynne

Dr. Amand Jozef Meynne (*15 november 1814 Nieuwpoort + 17 december 1876 Brugge) kwam uit een gezin van 9 zonen, waarvan enkelen als kind vroeg stierven.

Zijn vader was Karel Jozef Corneel Meynne (1787-1878), koopman, raadslid en schepen te Nieuwpoort was gehuwd met Isabella Gommers (1788-1858).

Een oudere broer Jozef werd advocaat te Brugge, Henri was brouwer te Nieuwpoort, Louis Petrus was koopman aldaar.

"L'ignorance, comme le plus grand nombre de condamnations, se rencontre là où il y a le plus de pauvreté et où la situation sanitaire est la moins favorable."

De ongeletterdheid en het groot aantal veroordelingen, treffen we aan waar de grootste armoede heerst en daar waar de hygiëne het slechtst is.

Dr. Meynne kon het weten, want hij was militaire dokter in onze provincie en publiceerde uitvoerige statistieken en besluiten uit zijn praktijkervaring. Zijn diagnose gaf een vingerwijzing aan het beleid ... dat nog een halve eeuw nodig had om in te grijpen.

Uit zijn "Topographie médicale de la Belgique" uit 1865 lezen we enkele scherpe besluiten: vert.

"De armoede, het gebrek aan onderwijs, de misdadigheid en de slechte gezondheidstoestand vormen de vier facetten van hetzelfde probleem, vier vaststellingen die met elkaar te maken hebben. De gemeenschappelijke oorzaak is de ontoereikendheid van de lonen en de zedenverwildering.

De armoede is de dodelijke oorzaak die alle andere overheerst, want ze bevat alle andere slechte invloeden. Ze leidt tot ongezonde huisvesting, bedorven lucht, onvoldoende en fatsoenlijke voeding, dikwijls te zware arbeid, de onzindelijkheid, het uitoefenen van gevaarlijk werk, soms de verwardheid en de moedeloosheid. De aard van de bodem en het klimaat, de besmetting en zelfs de erfelijkheid, maken plaats voor een veelzijdige en universele factor, die het fysische verval van een massa arbeiders en arbeidsters verklaart."

Zo'n citaat zou men wellicht zó kunnen terugvinden in een rapport van de Verenigde Naties anno 2010

Dr. Amand Meynne bleek een vrijzinnig liberaal te zijn, maar dertig jaar later, kwam priester Daens tot een gelijkaardige vaststelling en dat was zelfs de teeneur van de pauselijke encycliek "Rerum Novarum" uit 1891.

cit. "Wij zijn overtuigd, en iedereen is daarmee akkoord, dat er moet gezorgd worden, en spoedig, om

het lot der lagere volksklasse te verbeteren, daar het zeker is, dat nu een zeer groot gedeelte van die volksklasse, zonder schuld, een rampzalig en ellendig leven moet leiden ..."

"... de werkende klasse, zonder bescherming en aan zichzelf overgelaten, ten prooi ... aan de gevoelloosheid der eigenaars en aan de onbeteugelde begeerlijkheid der concurrentie."

"... de macht van een zeer klein getal vermogende en schatrijke bezitters, die op die wijze een bijna slaaflijk juk kunnen opleggen aan de overgrote menigte der werkende klasse."

... Dit komt niet uit een communistisch manifest !!

G. Demerre

Onze kunstenaars

Michel (Rik) Bollion en de steenbakkerij te Nieuwpoort

Michel Bollion (°1925 te Leuven - †1997 te Nieuwpoort) was technisch tekenaar van beroep. Men omschrijft hem als bescheiden en zwijgzaam. Officieel heette hij Michel Henri Bollion, maar iedereen kende hem als Rik Bollion. Hij signeerde zijn werken met M., H. of R. Bollion.

Toen Michel Bollion amper drie maanden oud was, kwamen zijn ouders naar Nieuwpoort. Hij groeide op in de Recollettenstraat 6. Bollion volgde les aan de rijksmiddelbare jongensschool te Nieuwpoort. Als kind al geeft hij blijk van een groot tekentalent. 's Avonds gaat hij naar de tekenschool, waar hij les krijgt van Emile Ollevier. Hij maakt er prachtige portretten van zijn klasgenoten. Deze houtskooltekeningen van Nieuwpoortenaars worden getoond in

de expo in de bibliotheek. De portretten zijn zeer levensecht, misschien herkent u er wel iemand van. Van Daniel Beke, een van zijn klasgenoten bij meester Ollevier, weten we dat de tekenschool tijdens WOII onderdak vond in het stadhuis.

In 1948 trouwde hij met Marie-Louise Vercruyce. Het echtpaar kreeg vier kinderen: Magda, Greta, Marc en Linda. Na een tijd in Brussel te hebben gewoond, vestigde het gezin zich in Lombardsijde. In 1955 betrok de familie Bollion haar nieuwe woning aan de Canadalaan 63 te Nieuwpoort. Het betrof een tweelingwoning, waarvan de ene helft ingenomen werd door het gezin Bollion en de andere helft door het gezin Depelchin. Alfons Depelchin, een goede vriend van Bollion, was met Fernande Vercruyce (zus van Marie-Louise) getrouwd. Zo werden de vrienden schoonbroers.

Bij de steenbakkerij van Florizoone kreeg Michel Bollion een betrekking als technisch tekenaar. Van 1951 tot 1969 werkte hij in de steenbakkerij. De Nieuwpoortse steenfabriek maakte vooral naam met de productie van terracottastenen. De basiliek van Koekelberg, die volledig uit Nieuwpoortse stenen gebouwd werd, was een van de belangrijkste afnemers. Michel Bollion was hierbij betrokken. Het was zijn taak om vooraf de gevraagde steenmodellen uit te tekenen. Op basis van zijn tekeningen werden de moulen (gipsvormen) gemaakt. Michel Bollion was tevens decorateur van ceramische voorwerpen. In de steenbakkerij was er immers een kunstelier dat speciaal ingericht was voor beeldhouwwerk. Neoceram was de officiële naam van het kunstelier, hoewel je ook Art studio Nieuport of Studio d'Art Nieuport aantreft op kunstvoorwerpen en souvenirs uit die tijd. Af en toe vind je er ook de initialen van de kunstenaar op vermeld.

Michel Bollion beheerste diverse technieken. Hij was tekenaar, schilder, ceramist en aquarellist. Hij vervaardigde eveneens prachtige voorwerpen in keramiek, bas-reliëfs en lino'sneden. Verder maakte hij beeldhouwwerken in klein formaat en sobere voorwerpen met abstracte motieven in keramiek. De artistieke productie van Bollion kenmerkt zich door een vormtaal die verankerd is in de periode waarin hij werkte. Zijn stijl is sober en krachtig. De afgebeelde voorwerpen worden erdoor herleid tot hun essentie, zonder volledig abstract te worden. De kleuren zijn veelal sober, maar sprekend.

Michel Bollion ontwierp ook toegepaste kunst, zoals siertegels voor gevels, meubilair en een post-

zegel. Interessant zijn ook de werken die een band hebben met Nieuwpoort: Bollion was goed bevriend met Marc Braet en schilderde een portret van hem. In de Parklaan staat er een huis waar op de gevel een siertegel met een okapi prijkt. Dit is een ontwerp van Bollion. Geregeld deed Michel Bollion mee aan wedstrijden. Hij behaalde daarbij vaak prijzen. Zo werd hij in 1946 bekroond voor zijn ontwerp van een postzegel over Belgisch Congo. Dit ontwerp werd uitgevoerd en zo kwam het dat er een Belgische postzegel (van 3,5 Fr) van zijn hand circuleerde! Voor het A.C.W. vervaardigde hij een plaket. Het werd een paneel in ceramiek, waarop Onze Lieve Vrouw met kind afgebeeld staan. Dit kwam in de Vismijn van Nieuwpoort te hangen. Nog iets dat weinigen zullen weten is dat Bollion de maquette maakte voor het rusthuis De Zathe. Dit gebeurde naar het ontwerp van architect J. De Creus.

Omdat hij zowel beroepshalve als tijdens zijn vrije tijd artistiek bezig was, is het vaak moeilijk om te achterhalen wat in opdracht van de steenbakkerij werd vervaardigd en wat in eigen naam.

De meeste werken van Bollion werden in de familie bewaard. Zonder steun van de familie Bollion was het dan ook onmogelijk geweest om deze expo samen te stellen.

De tentoonstelling "Michel (Rik) Bollion" laat tekeningen, ceramiek, ontwerpen en schilderijen zien. Deze expo loopt van 6 november tot 11 december 2010 in de stedelijke bibliotheek (Kokstraat 18A te Nieuwpoort). Toegang gratis, tijdens de openingsuren van de bibliotheek.

info: Evelyne De Pauw (058/22 30 40)

E. De Pauw

Hoog bezoek

President Wilson

Op 1 juli 1919 kwam de gemeenteraad van Nieuwpoort samen, en wel in Oostende, want onze stad was slechts een puinhoop. In haar verslag werd een artikel geciteerd uit de krant "Nieuws van den Dag" van 20 juni.

Koning Albert I was namelijk samen met de Amerikaanse president W. Wilson op bezoek geweest in de oorlogszone.

De journalist van dienst noteert :

"Langs Oost-Duinkerke bereiken wij de plaats, waar vroeger Nieuwpoort-Stad gestaan heeft. De auto's rijden langzaam, opdat onze hoge bezoekers zich goed zouden kunnen rekenschap geven van de schrikkelijke vernieling welke deze bloeiende stad van den aardbodem heeft weggevaagd. Men ziet nog wel waar Nieuwpoort eertijds gestaan heeft. Spookachtige puinen rijzen t'allen kante op . Stukken muur en gevels, met groote holten doorschoten, en de zijden in alle mogelijke vormen afgebrokkeld, beheerschen ontzaglijke massa's grijs puin, waartusschen het onkruid weelderig tiert ..."

Het hoog bezoek reed blijkbaar langs de binnenweg vanuit Oostduinkerke, via de Groenendijk, om tussen de puinen van de stad doorheen de min of meer ontruimde straten, halt te houden aan de achterhaven.

Te voet gingen ze *"langs den droog liggenden en stinkenden Yzer naar de beruchte sluizen, langs waar de overstromingen over Vlaanderen gestuurd en bewerkt werden"*.

Aan de sluizen werden de koning, de koningin, president Wilson, mevrouw en miss Wilson begroet door schepenen M. Pattyn, die burgemeester Jan Snauwaert verving.

De andere gemeenteraadsleden waren: Polydoor

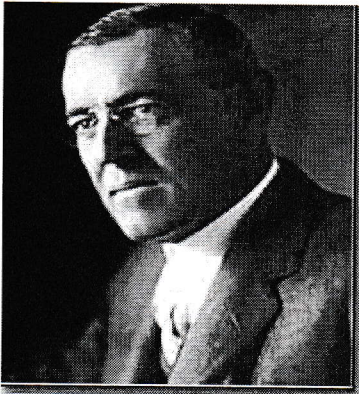
Rybens, Amand Dumon, Theophiel Cool, Emiel Vanden Abeele en Thomas Van Iseghem vergezeld door secretaris Theophiel Dobbelaere.

Een menigte teruggekeerde inwoners uit de barakken en zelfs (ramp)toeristen was dit bezoek niet ontgaan.

“ Een dikke Brusselaar was zelfs zoo verbauweerd dat hij luidkeels juichte: Vive le roi Wilson ! Vive le président Albert ! ”

De journalist had een kort onderhoud met raadslid Vanden Abeele die liet weten dat de stad moest herrijzen uit haar puinen en wel op haar vroegere ligging, met dit verschil, dat het plan voor de heropbouw van de stad geen rekening meer zou houden met het onderscheid tussen Nieuwpoort-Baden en Nieuwpoort-Stad.

Aan de president werd een brief afgegeven met de handtekeningen van de leden van de raad. Hij kreeg ook een exemplaar van “Nieuport, ancien et moderne” van Camille Wybo (1904).

President Woodrow Wilson (1856-1924) was president van de Verenigde Staten van Amerika van 1912 tot 1921. In 1916 werd hij herkozen, met de belofte dat zijn land buiten de oorlog zou blijven.

Vanaf 1917 echter trad zijn land wél toe tot het kamp van de Geallieerden, want Duitsland was o.a. rechtstreeks de Amerikaanse handelsvloot met duikboten gaan aanvallen.

Met zijn 14 Puntenprogramma overheerste de president de vredesbesprekingen in Versailles. Artikel 7 was uitsluitend aan het lot van België gewijd. Het was naar aanleiding van zijn aanwezigheid bij de conferentie, dat hij langs kwam te Nieuwpoort.

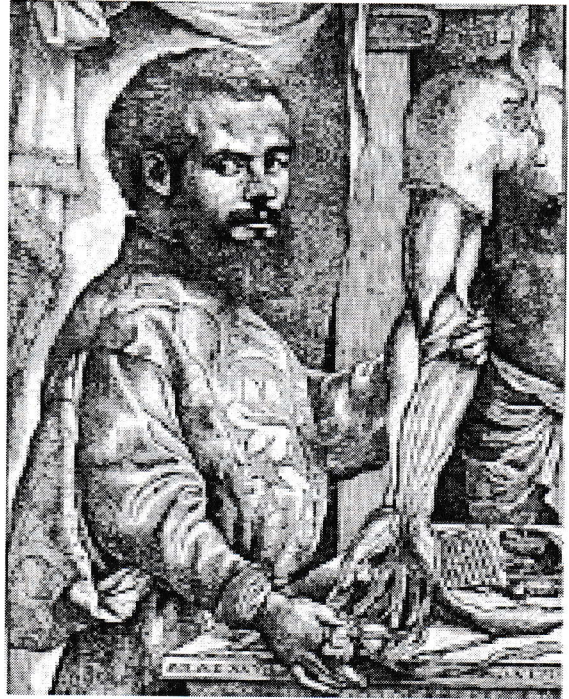
Na het bezoek te Nieuwpoort ondertekende hij nog dezelfde week op 28 juni het ‘vredesverdrag’ in Versailles en vertrok ‘s anderendaags per schip naar de States.

In september 1919 kreeg hij een beroerte, maar bleef in functie tot 1921.

Hij kreeg de Nobelprijs voor de vrede in 1920 ...

J. Ghijs
G. Demerre

Grasduinen in het archief

Schouwen van lijken.

Mag het eens langs de lugubere kant zijn? Dan nemen we de archiefbundels 290 (1703-1770) en 291 (1770-1793) onder de loep, waarin de processen-verbaal van lijkschouwingen staan geacteerd. Nagenoeg 105 gevallen werden wat nader bekeken: 21 hebben betrekking op kinderen, 30 maal gaat het om verdrinking, 20 maal is er sprake van een ongeluk, 1 maal is brand of dronkenschap de oorzaak, er zijn 3 zelfdodingen en 31 maal gaat het om ongevallen aan boord van vissersboten. Van zodra bleek dat het niet om een natuurlijke dood ging, werd de “chirurgyn” opgetrommeld, wat zowel elk uur van de dag als van de nacht kon. Na schouwing van het lijk werd dan de doodsoorzaak vastgesteld en zo mogelijk, de omstandigheden bepaald. Als getuigen traden hierbij op, meestal de burgemeester en/of de baljuw, en/of één of meerdere schepenen.

Een keuze uit de vele gevallen:

~ Françoise de Keunynck, 18 maanden, bij ongeluk verdrongen in een “tubbeken met water” in de winkel van Jacob Creus. Was mama misschien aan het “commeeren” en lette ze niet op de kleine ? (21-6-1703)

~ Weet je nog “De Croone imperiael” waar weduwe Becaille (in ons vorig nummer) goede

sier maakte? Daar logeerde ook Jan Curio, meester-bakker uit Mons; maar toen hij 's morgens zijn paard inspande om naar Oostende te vertrekken, trakteerde het dier hem op twee fatale hoefslagen. De chirurgijn stelde vast: "de milte gheheel gebreest, en door abundantie van het bloed is hij gesufoqueert".(18-12-1720)

Bernard Roose was slachtoffer van zijn plicht (of was hij slordig?). Bij het laden van een kanon sloeg het vuur erin en gans de boel ontplofte. Men vond hem dood "het aensicht gheheel swart". (27-4-1716)

Ook Joannes De Rudder hield van vuurwerk. Van op een "binlanderschepe" had hij de processie bekeken, en toen die aan de kaai gepasseerd was wou hij nog een "steirt stuxkien", zeg maar een fusee, afschieten, die echter ontplofte. Joannes is pal achterover gevallen van de boot op de kaai. Conclusie: "de lever gheheel ghemurselt consequentelick de vena porta" en versmacht in zijn bloed.(22-5-1727)

Bij Judocus Darthein klonk het zeer geleerd: "steke van een iseren gouse [gouge= holbeitel] is ghepenetreert in de slynckere hypocondre tuschen de tweede en derde valsche rebbe, traverseerende de muscle groote & cleyne transversaal & de groote & cleyne dantelé die penetreert in de capaciteyt van de maeghe, dewelcke doodelick is door de groote ramificatie van de zenuwen die in die partyen ghedistribueert worden, waardoor de doot gevolght is ..." Oef !

Pater Elias van de Carmers kwam verklaren dat hij daags voordien van Mannekensvere kwam samen met Judocus die "ghelaeden synde" (is dat een pintje te veel op ?)in de stad gevallen is en inderdaad in de linkerzak van zijn wambuis stak een ijzeren gouse. (12-2-1731)

Op 4 juli 1763 was er opschudding in de brouwerij "De Fortuyn" (op het Marktplaatsje?) uitgebaat door Louise Coppieters, dochter van ex-burgemeester Abraham. In de loop van de namiddag was knecht Willem Minot plots nergens meer te bespeuren. De "maarte" Theresia De Ruyter kreeg opdracht hem te gaan zoeken "in de pellicaen op de marct". Niets! Maar thuis stelde ze vast dat de deur naar boven langs binnen vergrendeld was. Dat leek verdacht!

Smid Louis Ceys werd erbij geroepen om de deur open te breken, en voor eventuele geestelijke assistentie ook pater Audomarus van de recollecten. En jawel, men vond Willem hangend in een strop aan het dakgebinte van de opperzolder "de aspera arteria toegeknepen".

Bazin Louise verklaarde nog dat Willem, reeds tien jaar in dienst, de laatste twee maanden zich plots

eigenaardig gedroeg. "Ick hebbe gewrocht tot uwe ruïne ende niet tot uw voordeel" klonk het, en ook dat hij meer bier had geproduceerd dan nodig was, en een verloren knecht was, en vergiffenis vroeg voor zijn fouten. Hij ging ook naar de carmelieten bij pater Engelbertus en was daar uitgevaren "in diversche extravagantiën". Had de alcohol zijn zinnen beneveld ?

Blijkbaar brouwden de paters Chartreusen toen ook al hun eigen bier. Jacobus Baeteman assisteerde er de "brauwte" op 23 mei 1753, maar toen

hij een "hoosvaatje" wou halen is hij "per ongeluk afgeslibbert" en in de ziedende ketel bier gevallen. Domestique Willem Orford zag het gebeuren en heeft hem zo haast mogelijk eruit gehaald. Niettemin is Jacobus bezweken "door den vehementen brandt ende wel sonderlinge aen de nobele partien" acteert chirurgijn.

Ging het om een onbekende, dan werden uitzicht en kledij nader beschreven. Op 22 februari 1770 spoelde een jonge man van ca. 20 jaar aan "op het strange ontrent den oostduycker": normale grootte maar redelijk "gestuyckt" van lichaam, zeer dik zwart haar, vooraan gesneden in een "tope" [toupet, kuif], met niets aan dan een hemd van redelijk fraai lijnwaad, op de linkerkant van de achterste slip getekend in blauw garen, verder een paar garen kousen onder de knieën gebonden met smalle kousenbanden van "bruyne saeyette" met witte of grauwe strepen en roodachtige punten, manchetten van mousseline met ongesloten knoopsgaten, en handen die wijzen op geen lastig handwerk.

Nog meer fysische en vestimentaire details worden geserveerd wanneer op 9 maart 1784 oost van de haven langs het strand een lijk aanspoelt. Burgemeester de Brauwere noteert: circa 60 jaar oud en 6 voet lang, rond aangezicht, blauwachtige ogen, dikke platte neus, wat getekend door de "poxkens", zeer kort zwart grijs haar, gekleed met bruine "surtout" en wollen frakske met Engelse knopen, een nanquinen vest, een hemd, een Engelse coutti broek, grijze Engelse "gestripte cousses", schoenen met zilveren gespen ... een bril, "een cleen nael-debusken, en enige pampierkens" met prijzen van goederen van thee, rum met hoofding Bulraigam en Comp. te Oostende. In zijn beurs twee Engelse guineas en anderhalf Frans kroonstuk, een stuk van vingtquatre sols, een sesdouble nacre, vijf Franse vierdoubelnaers.

Aangezien niets er op wees dat hij katholiek was, werd hij ter plaatse begraven. Bij navraag in Oostende kwamen twee Engelsen hem herkennen als John Wreen die te Duinkerke woonde. In afwachting van

zijn transport daarheen werd het lijk bewaard in de "Chasse Royale".

Een meer originele plaats om ter ziele te gaan koos een niet nader genoemd man in een niet nader genoemde herberg te Lombardsijde, waar hij dood werd aangetroffen "op het vertreck", nadat hij in deze en ander herbergen van de parochie "copieuselyck" had gedronken. (4-2-1787)

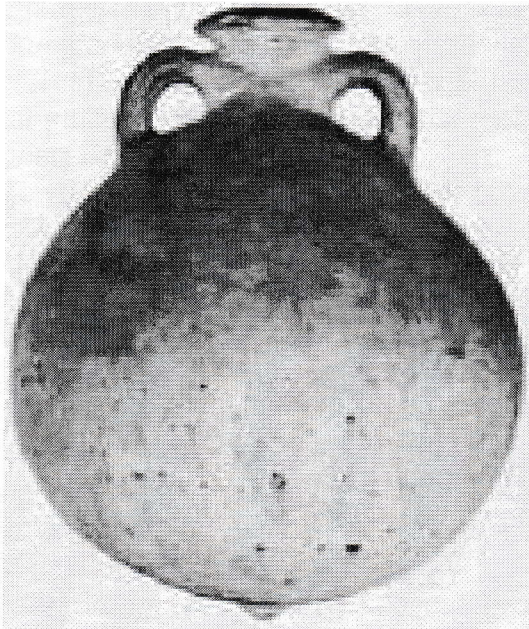
En in de herberg St. Antoine viel de 17-jarige visser Carolus Druyve door een gat in de trapleuning van boven naar beneden. De chirurgijn verklaarde volgens "de wetenschap syner conste" dat hij "door eene schuddinge der hersenen door het vallen op het hoofd noodsaeckelick heeft moeten overlijden" ... Was Carolus op die 2 januari 1790 nog het nieuwe jaar aan het vieren ?

Dit zijn slechts enkele gevallen. Er staan ook heel wat overlijdens genoteerd in verband met acciden-ten aan boord of scheepsrampen. Misschien in een volgend nummer...

H. Boydens

Archeologie

Amforen van Nieuwpoort

Het visservaartuig N.788 had in 1965 een amfoor in haar netten, wat belangwekkend genoeg was opdat er in de lokale pers een foto verscheen met de vrouw van de schipper, zijn zoon en een neef. Men ging ervan uit dat deze amfoor in de museumcollectie van de stad was beland. **Dat is echter niet zo : ze zit in een privé-verzameling!**

In de collectie van de stad Nieuwpoort zitten namelijk twee exemplaren die konden vergeleken worden met twee soortgelijke exemplaren in het Stedelijk Archeologisch Museum van Brugge.

Bij het opstellen van een beperkte verzameling stukken in het Nieuwpoortse museum in de bovenzaal van de halle nam een amfoor een manifeste plaats in, zonder duiding evenwel. De vroegere conservator K.R. Berquin signaleerde (in 1956) dat die amfoor reeds 100 jaar geleden te Nieuwpoort was opgedoken.

Intussen zijn de stukken van het museum opgeborgen bij het stadspatrimonium op de zolder van het stadhuis.

Er zou maar eerst in 2005, door een doctorandus een standaardwerk geschreven worden over de "*Mediterrane amforen in de Civitates Nerviorum et Menapiorum*".

Heinrich Dressel had reeds in 1899 een tabel opgesteld om Romeinse amforen te onderscheiden. Vormen, materialen, inscripties, kenmerken moesten de archeologen in staat stellen om hun vondsten te duiden. Anderen hebben in de loop van vorige eeuw productieplaatsen, havens, transporten, zeeroutes bestudeerd vanaf de Middellandse Zeestreek tot in onze gewesten. Op basis van dat werk is dr. archeo. Patrick Monsieur dus in 2005 tot het determineren kunnen komen van dergelijke amforen-vondsten bij ons.

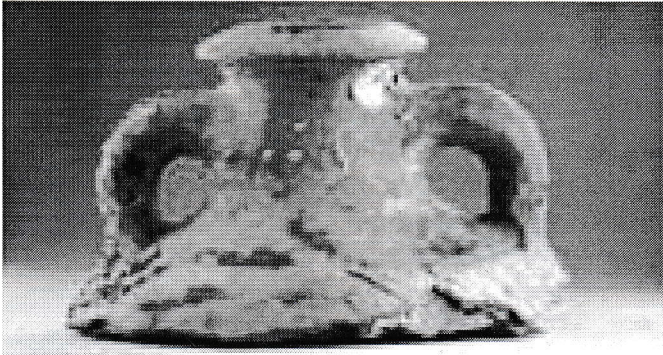
Het stadsbestuur heeft via conservator W. Lelièvre toegestaan dat de twee amforen in bruikleen zijn gegeven aan de speciale cel van het VIOE [Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed] in Raversijde. In het Archeologisch Museum op het Provinciedomein Raversijde liggen deze stukken geëxposeerd.

Dr. P. Monsieur is tot het besluit kunnen komen dat de intacte amfoor aldaar dateert uit de eerste eeuw van onze tijdsrekening, misschien tussen 50 en 75 na Christus. Ze zou gediend hebben om olijfolie te vervoeren per schip en wel vanuit Beatica [nu Andaloesië]. Dat schip, nu als wrak ergens op de zeebodem, zou gedateerd kunnen zijn tussen 42 en 50 na Christus. Vooral de amfoor uit Brugge, van hetzelfde type als die van Nieuwpoort, draagt een stempel die men heeft kunnen toewijzen aan

een ambtenaar uit die tijd.

Een tweede stuk, ditmaal een topgedeelte van een amfoor, is bij de inventarisatie 'van onder het stof' gehaald te Nieuwpoort. De onderzoekers besluiten dat dit stuk eenzelfde type amfoor is, maar 150 jaar jonger, ergens uit de derde eeuw.

Dr. P. Monsieur is in staat geweest de andere amfoor, opgevist door de N 788, te monteren. Hij kon voorlopig bevestigen dat daarmee een niet-onderzochte amfoor aan het maritiem patrimonium kan worden toegevoegd.

De cel binnen het VIOE voor maritieme en fluviaire archeologie is opgericht in 2003. Ze werkt op wetenschappelijke basis voor het erfgoed-beleid van de Vlaamse Overheid. Vanaf 2006 is op internet haar inventaris te raadplegen: www.maritieme-archeologie.be.

Met dank aan Ine Demerre, onderzoeker Maritiem Erfgoed.

G. Demerre

Jules Huyghebaert, Egidius Deeren, Andries Vandamme, Joseph Hoedt, Floribert Gheeraert, Georges Mommerency, Roland Crabbe.

Misschien klinken enkele namen bekend in de oren.

Wie zich verdiept in de geschiedenis van onze stad kan hier en daar wel een aanwijzing vinden. Het betreft hier geen leden van de eerste Nieuwpoortse voetbalploeg 'Football Association - La Nova Porta', of van de 'Visschersgilde St.Pieter', of steunende leden van de 'Matigheidsbond St.Jan'... Neen, deze bekende en minder bekende namen hebben alvast sinds 1830 het aanschijn van onze stad helpen bepalen.

Allen maken ze deel uit van de lijst van 17 burgemeesters van Nieuwpoort. (periode 1830-2010)

In het rijk geïllustreerde boek 't Zit in de familie... De voorouders van 350 burgemeesters van 28 voormalige gemeenten in het arrondissement 'Veurne 1830-2010' schetst de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde (VVF) een uitermate boeiend en volledig beeld van deze honderden markante persoonlijkheden die in de Westhoek de laatste 170 jaar diepe sporen hebben getrokken.

De Nieuwpoortse burgemeesters werden aan een grondig onderzoek onderworpen. Hun familiegegevens werden tot 4 à 5 generaties ver terug opgediept!

Een lijvig boek om urenlang in te verdwalen. Een wandeling door onze geschiedenis, door de ogen van onze trotse burgervaders. Een uniek document.

Meer info: www.vvf-westkust.be

L. Filliaert

Het boek in de kijker

't Zit in de familie...

Franciscus de Brauwere, Basilius Dekeuwer, Henri Vanderbeke, Pierre Lefevre, Ludovicus Meyne, Frans Van Baeckel, Franciscus Van Cuyck, Willem de Roo, Jean Snauwaert, Thomas Van Iseghem,

Colofon

Redactieadres:

Vrienden van het Patrimonium

p/a Kaai 50 – 02/04 – 8620 Nieuwpoort

Verantwoordelijke uitgever G. Demerre

Canadalaan 61 - 8620 Nieuwpoort

